

موسیقی باید مکمل تصاویر باشد و مانند اجزای دیگر اثر نمایشی
به سریال اضافه شود و آن را کامل کند. برای این که یک آهنگساز
بتواند چنین تأثیری روی سریال بگذارد، لازم است
که از همان مراحل ابتدایی به مجموعه عوامل اضافه شود

ایرانی! ایرانی بزن

موسیقی یک شاخه هنری مهم است که وقتی از رسانه ملی پخش می‌شود، تأثیری مضاعف از لحاظ فرهنگی پیدا می‌کند. سازگاری موسیقی متن یک سریال با فرهنگ ایرانی از نکاتی است که توجه به آن ضرورتی انکارناپذیر دارد. موسیقی در ایران قدمتی بسیار طولانی دارد و استفاده از این میراث ارزشمند در آثار هنری معاصر، می‌تواند باعث برقراری پیوندی عمیق با گذشته و ارتقای سلیقه مخاطب تلویزیون شود. دستگاه و گوشه‌های متنوع موسیقی ایرانی ظرفیت قابل توجهی برای استفاده در موسیقی متن دارا هستند و برای مجموعه‌های نمایشی‌ای که رویکردی خانوادگی و سنتی دارند، اصولاً نمی‌توان از یک موسیقی مدرن غربی بهره برد. آثار مرحوم علی حاتمی مهم‌ترین مثالی است که می‌توان در آنها نقش پررنگ موسیقی سنتی ایرانی در شکل دادن به کلیت اثر و دمیدن روح بومی و ملی به یک اثر نمایشی را مشاهده کرد. البته این به معنای ایجاد محدودیت برای آهنگسازان نیست و هنرمند خلاق حتی با سازهای غربی نیز می‌تواند موسیقی‌ای با حال و هوای ایرانی خلق کند.

موسیقی متن یک سریال تلویزیونی چه ویژگی‌هایی باید داشته باشد؟

موج موسیقی روی تصویر

در پرونده هفته پیش قاب‌کوچک به شکل مفصل به زیر و بم تیتراژهای تلویزیون پرداختیم؛ این که ویژگی‌های یک تیتراژ موفق برای سریال یا برنامه تلویزیونی چیست، کدام تیتراژها در این سال‌ها ماندگار شده‌اند و بیشترین سهم از تیتراژخوانی نصیب کدام خوانندگان شده‌است. اما نقش موسیقی در یک سریال فراتر از قطعات باکلام است و استفاده از قطعات بی‌کلام هم در تیتراژ و به‌ویژه در موسیقی متن از ضروریات ساخت سریال محسوب می‌شود. البته برخی فیلمسازان به استفاده از موسیقی متن چندان روی خوش نشان نمی‌دهند و این نظر به‌ویژه در یک دهه اخیر بیشتر رایج شده، اما همچنان باور اکثریت کارگردانان و البته مخاطبان، بر اهمیت موسیقی متن در یک اثر نمایشی صحنه می‌گذارد. این پرونده به نوعی در ادامه پرونده هفته پیش، به جایگاه موسیقی در یک سریال می‌پردازد و در این گزارش، ویژگی‌های یک موسیقی متن استاندارد و ماندگار را مرور می‌کنیم.

محمد وفایی
خبرنگار

آن را به صورت مستقل هم گوش کرد و لذت برد. در جهان معمولاً آهنگسازی که موسیقی فیلم کار می‌کنند، آثارشان را مستقل از فیلم یا سریال به بازار موسیقی عرضه می‌کنند. در ایران نیز این کار کم و بیش رایج است و آهنگسازی مانند مجید انتظامی و کارن همایونفر تاکنون چند بار موسیقی‌هایی را که برای فیلم یا سریال ساخته‌اند، در قالب آلبوم منتشر کرده‌اند.

قفلی روی ذهن بیننده!

موسیقی متن باید از لحاظ ملودی، سازبندی و تنظیم به گونه‌ای ساخته شود که در ذهن مخاطب ماندگار شود. به همین دلیل نمی‌تواند به اندازه سمفونی‌های بزرگ موسیقی کلاسیک پیچیده یا نوعی موسیقی ضد جریان و متفاوت باشد. این تجربه در بسیاری از سریال‌ها دیده شده که یک تم موسیقایی بسیار ساده و نه چندان باکیفیت، به نوعی طراحی شده که سال‌ها در ذهن مردم مانده است.

رایج‌ترین شیوه برای ماندگار کردن موسیقی متن، استفاده از تم یادآور (لایت موتیف) است، شیوه‌ای که باعث پیوستگی موسیقی کل اثر نمایشی می‌شود. در این شیوه آهنگساز یک تم اصلی را انتخاب و همان تم را با واریاسیون‌های مختلفی ارائه می‌کند. یعنی شما در طول سریال یک تم تکرار شونده را با تغییراتی در ساخت می‌شنوید و این سبب می‌شود کلیت موسیقی را برای همیشه به خاطر بسپارید و به جز آن به صحنه‌های قبلی‌ای که در آن همین موسیقی را شنیده‌اید، بازگردید. این موضوع در ناخودآگاه مخاطب به یادآوری قسمت‌های قبلی سریال هم کمک می‌کند.

قبولی داشته باشد و نمی‌توان به خاطر قرار گرفتن این نوع موسیقی روی تصویر، آن را کم‌اهمیت تلقی کرد. زیر و بمی (نواک) و ضرباهنگ (ریتم) مانند هر موسیقی دیگری در موسیقی متن هم مهم هستند، اما چیزی که در موسیقی متن برای اثر نمایشی بیشتر خودش را نشان می‌دهد، استفاده به جای آهنگساز از سکوت است. سکوت در موسیقی به‌ویژه می‌تواند در لحظات عاطفی و سکانس‌هایی که به تعلیق نیاز دارد، نقش‌آفرین باشد.

می‌توان گفت کیفیت موسیقی متن باید به قدری بالا باشد که به جز شنیدن آن روی تصاویر، بتوان

متن و تصویر این است که روی یک سکانس شاد نباید از یک موسیقی غمگین استفاده کرد و برعکس. در میان سریال‌هایی که در سال‌های اخیر از تلویزیون پخش شده، نمونه‌های فراوانی را شاهد بوده‌ایم که از موسیقی درست و به‌اندازه استفاده شده و انتخاب درست ملودی و قرار گرفتن قطعات در جای صحیح، بر تأثیر سریال بر بیننده افزوده است.

فنی سالم!

به جز موضوع مهم تناسب، موسیقی متن موفق باید از لحاظ ویژگی‌های فنی هم کیفیت قابل

تناسب با فرم و محتوای سریال

موسیقی متن روی یک محتوای تصویری قرار می‌گیرد، در نتیجه متناسب بودن آن با مسیر داستان، تکنیک مورد استفاده کارگردان، نحوه بازی گرفتن از بازیگران، شکل فیلمبرداری، رنگ تصاویر و... اهمیت ویژه‌ای دارد و اگر این تناسب وجود نداشته باشد، می‌توان گفت این موسیقی ارزش چندان ندارد. چون مخاطب یک سریال در وهله اول می‌خواهد یک محتوای بصری را تماشا کند و گوش دادن به موسیقی در درجه بعدی قرار می‌گیرد. پس این موسیقی باید مکمل تصاویر باشد و مانند اجزای دیگر اثر نمایشی، به سریال اضافه شود و آن را کامل کند. برای این که یک آهنگساز بتواند چنین تأثیری روی سریال بگذارد، لازم است که از همان مراحل ابتدایی به مجموعه عوامل اضافه شود. متأسفانه در چند سال اخیر شتاب‌زدگی در رساندن سریال‌ها به آنتن رسانه ملی باعث شده آهنگساز در بسیاری از موارد پس از به پایان رسیدن همه مراحل ساخت مجموعه به آن اضافه شود و معمولاً فرصتی اندک برای ساخت موسیقی در اختیار دارد. در حالی که برای رسیدن به نتیجه مطلوب لازم است از مدت‌ها قبل فیلمنامه کامل به آهنگساز کار داده شود تا او فرصت کافی برای فکر کردن به جنس و نوع موسیقی متناسب با سریال داشته باشد. ساده‌ترین شیوه تشخیص تناسب موسیقی

